

Katılım Bankalarının Kurumsal Sürdürülebilirliklerini Etkileyen Finansal Performans Göstergelerinin İncelenmesi¹

Fatih AKBAŞ² - Ferudun KAYA³

Makale Gönderim Tarihi: 07 Şubat 2022

Makale Kabul Tarihi: 31 Mart 2022

Öz

Bu çalışmanın amacı, katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirlikleri üzerinde etkili olan finansal performans göstergelerinin incelenerek iyi sürdürülebilirlik performansına sahip katılım bankalarının finansal karakteristiklerini belirlemektir. Bu amaçla Türkiye’de faaliyette bulunan 5 katılım bankasının 2015-2020 yıllarını kapsayan 30 banka/yıl verisi kullanılmıştır. Panel veri yöntemi ile yapılan analiz sonucunda, katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirlikleri üzerinde en yüksek etkiye sahip olan finansal performans oranı ters yönlü bir ilişki saptanan vergi öncesi kârın aktiflere oranıdır. Ayrıca katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirlikleri ile aktif kaynak kârlılığı ve katılım bankalarının büyüklüğü arasında istatistiki açıdan anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla katılım bankalarının karlılığı ve büyüklüğü arttıkça sürdürülebilirlikleri artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankaları, Kurumsal Sürdürülebilirlik, Finansal Performans, Panel Veri Analizi.

JEL Sınıflandırması: C23,G21,Q56

¹ Bu çalışma Prof. Dr. Ferudun KAYA danışmanlığında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü, Katılım Bankacılığı Programında Fatih AKBAŞ tarafından 2021 yılında hazırlanan doktora tezinden türetilmiştir.

² Öğr.Gör.Dr., (Sorumlu Yazar), Ordu Üniversitesi, fatihakbas@odu.edu.tr, Orcid:000-0003-2474-8913

³ Prof.Dr., Ferudun KAYA, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, ferudunk@ibu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-8930-9711

Investigation Of Financial Performance Indicators Affecting Corporate Sustainability of Participation Banks

Abstract

The aim of this study is to determine the financial characteristics of participation banks with good sustainability performance by examining the financial performance indicators. Data of 30 banks/year covering the years 2015-2020 of 5 participation banks operating in Turkey were used. As a result of the analysis made with the panel data method, the financial performance ratio, which has the highest impact on the corporate sustainability of participation banks, is the ratio of profit before tax to assets. In addition, there is a statistically significant and positive relationship between the corporate sustainability of participation banks, the profitability of active resources and the size of participation banks. Therefore, as the profitability and size of participation banks increase, their sustainability increases.

Keywords: Participation Banks, Corporate Sustainability, Financial Performance, Panel Data Analysis.

JEL Codes: C23, G21, Q56

1. Giriş

Sürdürülebilirlik kavramı “*gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme imkanlarını tehlikeye sokmadan, bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılamak*” olarak Brundtland Raporuyla tanımlanmıştır. Sürdürülebilirlik kavramının işletmeler bazında yansımaları kurumsal sürdürülebilirliktir. Birleşmiş Milletlerin (BM) desteğiyle 1992 yılında oluşturulan Çevre Programı Finans Girişimi, Brundtland Raporunda belirtilen sürdürülebilirlik tanımındaki ihtiyaçların finansal ayağının, sürdürülebilir finans çerçevesinde karşılanması için faaliyetler gerçekleştirmeye başlamıştır. Söz konusu girişim sürdürülebilir finansın sektörde hızlı bir şekilde yayılması için BM'nin gücünden faydalanmaktadır. BM'nin bu girişimi ile bankalar özelinde sorumlu bankacılık prensipleri ortaya koyulmuştur. Sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşılması için bankaların gerçekleştirmesi gerekli değişiklikler sorumlu bankacılık prensipleri ile belirlenmiştir.

1984 yılında Özel Finans Kurumları (ÖFK) olarak faaliyete başlayan katılım bankaları, günümüzde aktif büyüklüğü açısından sektörde %7'lik paya sahiptir. Söz konusu bankaların ismi 2005 yılında yayınlanan kanun ile katılım bankası şekline gelmiştir. Ayrıca yayımlanan bu kanun ile katılım bankalarının faaliyetleri yasal bir zemin kazanmıştır. Katılım bankalarının ilk hede-

finin faiz hassasiyetine sahip olan müşteriler olarak gözükmesine rağmen, her alanda geleneksel bankalar ile rekabet yaşanmaktadır. Çünkü katılım bankalarının büyümesi ve sektörde daha büyük bir paya ulaşması ancak bu şekilde mümkün olabilecektir. Dolayısı ile katılım bankaları ve geleneksel bankalar arasındaki rekabet ürün çeşidi, fiyatlama ve oran yanında sosyal ve çevresel boyutta da devam etmelidir. Geleneksel bankalar gerek çevreci uygulamaları gerekse sosyal sorumluluk projeleri ile marka imajlarını arttırarak, müşteri portföylerini çeşitlendirmektedirler. Katılım bankalarının da bu alanda faaliyetlerini arttırarak kurumsal imajlarını düzeltmeleri ve müşteri portföylerini çeşitlendirmeleri sektördeki geleceklere açısından oldukça önemlidir.

2. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığında Kurumsal Sürdürülebilirliğin Gelişimi

1970’li yıllar ekonomik verimlilik hedefli büyümenin yanında sosyal hedefleri de eşit ve önemli kabul eden büyüme yaklaşımının konuşulmaya başlandığı bir dönem olmuştur. Dolayısı ile kalkınmanın sosyal boyutu tartışılmaya açılmıştır. 1980’li yıllar ile çevrenin bozulmasının kalkınmanın önünde en büyük engel olduğunun ortaya konulmasıyla birlikte çevrenin korunması kalkınmanın üçüncü hedefi haline gelmiştir. Böylelikle sürdürülebilir kalkınma ekonomik, sosyal ve çevresel (ekolojik) bakış açısını kapsayacak şekilde yeniden tarif edilmiştir (Munasingle, 1993, ss. 1–2).

Sürdürülebilir kalkınmanın yaşanan çevre sorunları sonucunda uluslararası alanda daha fazla tartışılmaya başlanması ile işletmelerinde faaliyetlerini yeniden tanımlanma gereği duyulmuştur. Kâr odaklı şirket stratejileri sosyal ve çevresel boyutu da içine alacak şekilde evrilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda şirketler için kurumsal sürdürülebilirlik kavramı ortaya atılmıştır. Kurumsal sürdürülebilirlik, sürdürülebilirlik kavramının işletme düzeyinde yansımaları denilebilir. Kurumsal sürdürülebilirlik üzerine pek çok tanım bulunmaktadır. Bu tanımlar içerisinde en çok kullanılanına göre kurumsal sürdürülebilirlik, işletmelerin ihtiyaçları karşılarken dolaylı (hissedar, çalışan, müşteri, baskı grupları, topluluklar vb.) ve doğrudan bir paydaşın ihtiyaçlarını, gelecekteki paydaşlarının ihtiyaçlarını karşılayabilme kabiliyetinden ödün vermeden karşılama olarak tanımlanmaktadır. Bunun gerçekleştirilebilmesi içinde ekonomik, sosyal ve çevreye duyarlı sermaye tabanları korunmalı, büyütülmeli ve politik alanda sürdürülebilirliğe katılım sağlanmalıdır. İşletmelerin kurumsal sürdürülebilirliklerini yansıtan göstergeler ekonomik, sosyal ve çevresel boyutta ilk kez John Elkington tarafından konmuştur. Bu yaklaşıma Triple Bottom Line (TBL) adı verilmektedir. Söz konusu yaklaşıma uygun yapılan raporlamada şirketin kurumsal performansı ekonomik, sosyal ve

çevresel parametreler ile ölçülerek raporlanmaktadır (Aras, Tezcan ve Kutlu Furtuna, 2018, s. 60; Dyllick ve Hockerts, 2002, ss. 131–132).

Bankalarda diğer ticari işletmeler gibi kurumsal sürdürülebilirlik alanında faaliyette bulunarak bu faaliyetlerini raporlamaktadırlar. Bankaların sürdürülebilir bankacılığa geçişleri kronolojik olarak incelendiğinde dört aşamadan geçtikleri anlaşılmaktadır. İlk aşama savunucu bankacılık olarak isimlendirilen aşamadır. Bu aşamada bankalar sürdürülebilirlik ile ilgili faaliyetlere uzak olmalarının yanında önemli bir direnç gösterdikleri bile ifade edilebilir. İkinci aşama önleyici bankacılık olarak isimlendirilmektedir. Bu dönemin özelliği sürdürülebilir ile ilgili uygulamaların zorunluluklar nedeniyle yapılmaya başlanmasıdır. Söz konusu zorunluluklar devlet ya da sivil toplum örgütleri tarafından doğrudan mevzuat değişiklikleri ya da dolaylı olarak sosyal baskı şeklinde gerçekleştirilmektedir. Üçüncü aşama agresif bankacılık olarak isimlendirilmektedir. Bu aşamada bankalar iç faaliyetlerinin yanında dış faaliyetlerinde de çevresel konuları dikkate almaktadır. Agresif bankacılık faaliyetlerinin temel özelliği kazan kazan çözümlerine yönelmesidir. Dördüncü ve son aşama ise sürdürülebilir bankacılık aşamasıdır. Sürdürülebilir bankacılık aşamasında bankanın tüm faaliyetlerinde sürdürülebilirlik uygulamaları yer almaktadır. Bankanın alacağı kararlarda finansal getiriden çok kararın sonucunun sürdürülebilir olması hedeflenmektedir (Jeucken ve Bouma, 1999, ss. 30–31). Son aşamada bankaların sürdürülebilirliği tamamen içselleştirdiği ifade edilebilir.

Bankaların sürdürülebilirliği içselleştirmelerinde etkili olan iç ve dış faktörler söz konusudur. İç faktörler için, çalışanlar, hissedarlar ve yönetim kurulu sayılabilir. Dış faktörler için rakipler, müşteriler, sivil toplum kuruluşları, hükümet ve genel toplum baskısı söylenebilir. Bazı finansal kurumlar, faaliyetlerinin çevre üzerinde olumsuz bir etkisi olmadığını savunurken, son yıllarda özellikle bankaların bir kısmı sundukları hizmetlerin sadece finansal sonuçlarıyla değil aynı zamanda ekonomik ve sosyal sonuçlarıyla da ilgilenmeye başlamaktadır. Bu değişimin altında yatan temel unsurun toplumun sürdürülebilirlik bilincindeki artış ile bankaların bu yeni anlayışla elde edecekleri fırsatlar olduğu söylenebilir. Finansal sistemin temel unsuru olan bankaların diğer sektörlere oranla sürdürülebilir kalkınmaya daha fazla önem verdikleri söylenebilir. Bankaların uzun dönemli sürdürülebilir yatırımlara finansman sağlama eğilimleri günümüzde sürdürülebilir performans hedeflerine odaklanmalarını öne çıkarmaktadır (Jeucken ve Bouma, 1999, s. 28; Ömürbek, Aksoy ve Akçakanat, 2017, s. 15).

UNEP FI sürdürülebilir bankacılığa geçişte en önemli aşamalardan biridir. Söz konusu kuruluş tarafından Kasım 2018’de gerçekleştirilen toplantı

sonucunda Sorumlu Bankacılık Prensipleri (SBP) kamuoyuna ve tüm taraflara sunulmuştur. Söz konusu toplantıda sürdürülebilir bir gelecek için bankacılık sektörünün rolü ve sorumlulukları aktif büyüklüğü 17 trilyon doları aşan 28 banka tarafından onaylanmıştır. Eylül 2019 yılına gelindiğinde SBP, BM Genel Kurulunda yaklaşık aktif büyüklüğü 47 trilyon doları aşan 130 banka tarafından kabul edilmiştir. SBP Sürdürülebilir kalkınma amaçları ile Paris İklim Anlaşmasının sektörle uyumlu hale getirilmesini amaçlamaktadır. 2019 yılında Türkiye’den toplam 6 banka SBP’lerini uygulama taahhüdü altına girmiştir. Sürdürülebilir bir bankacılık için çerçeve sağlayan SBP altında bankalar kendi kriterlerini belirleyerek yükümlülüklerini yerine getireceklerdir (Unep Finance Initiative, 2020). Söz konusu bankaların tamamı geleneksel bankadır. Türkiye’deki katılım bankalarından hiçbiri bu prensipleri onaylayarak taahhütte bulunmamıştır.

Türkiye’deki katılım bankalarının sürdürülebilir bankacılığa geçişi ile ilgili 2021 yılının mart ayında önemli bir adım atılmıştır. Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB), İstanbul Uluslararası Özel Sektör ve Kalkınma Merkezi ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı arasında bir mutabakat imzalanmıştır. İmzalanan bu mutabakat sürdürülebilir kalkınma amaçlarına katkıda bulunulmasında İslami finanstan yararlanılmasına yöneliktir. Temelde etki yatırımları ile İslami finansın uyumlaştırılması amaçlanmaktadır. Böylelikle kamunun yanında özel sektörün dönüştürücü gücünden yararlanılarak sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı verilebilecektir. Bu iş birliği katılım bankacılığında kullanılan tüm hizmet ve ürünlerin sürdürülebilir bankacılık uygulamalarına uyarlanmasını sağlayacaktır. Bu mutabakat Türkiye’deki katılım bankalarını agresif bankacılık aşamasından sürdürülebilir bankacılık aşamasına taşıyacak önemli bir girişimdir (Gençoğlu, 2021).

3. Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Finansal Performans İlişkisini İncelemeye Yönelik Çalışmalar

İşletmelerin kâr odaklı mı oldukları yoksa çevrelerine karşı bir sosyal sorumlulukları mı olduğuna ilişkin 20. yy ’da pek çok tartışma yapılmıştır. Friedman (1970), New York Times’da yayımlanan “The business of business is business!” sözleriyle noktaladığı makalesinde özel sektörün sosyal sorumluluğunun kâr etmek olduğu görüşünü savunmuştur. Friedman’ın görüşüne göre Sosyal sorumluluk şirketlere değil bireylere aittir ve işletmeler tüm kaynak ve faaliyetlerini kârlarını arttırmaya yöneltmelidir. Friedman’ın bu görüşü Adam Smith’den beri süregelen kâr odaklı yaklaşımın bir yansımasıdır. Fakat 1990’lı yıllar ile söz konusu görüş değişime uğramıştır. Boone ve Kurtz (1992) işletmelerin üretim faaliyetleri içerisinde toplumun refahına katkıda bulunan politika ve faaliyetleri benimseyerek sosyal sorumluluk içe-

risinde hareket etmesi gerektiğini savunmuştur. Dyllick ve Hockerts (2002) işletmelerin sosyal sorumluluk davranışlarında çevre ile olan etkileşimlerine dikkat çekmiştir. Dyllick ve Hockerts'a göre çevre ve sosyal sürdürülebilirlik işletmelerin kısa dönemdeki kazançlarından daha önemlidir. 2000'li yıllar ile kurumsal sürdürülebilirlik ve işletme performansına odaklı pek çok ampirik çalışma yapılmıştır. Bu çalışma ile ilişki dereceleri yüksek ve literatürde öne çıkan bazı çalışmalar aşağıda incelenmiştir.

Sobhani vd. (2012), çalışmalarında Bangladeş'te Chittagong ve Dakka borsalarında listelenen 29 bankaya ait yıllık raporlar ve kurumsal web sitelerini incelemiştir. Çalışma ile elde edilen bulgulara göre işletmelerin yıllık raporlarda ürün sorumluluğu dışında yapılan tüm kurumsal sürdürülebilirlik açıklamalarının kurumsal web sitelerindeki açıklamalardan daha fazla olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin yapmış olduğu açıklamalar incelendiğinde ise çevresel ekonomik ve sosyal boyutlar arasında en fazla açıklamanın sosyal boyut açıklamaları olduğu belirlenmiştir. Ayrıca geleneksel bankalara oranla İslami bankaların kurumsal sürdürülebilirlikle ilgili daha fazla açıklama yaptığı tespit edilmiştir. Mallin vd. (2014), 13 ülkede 90 İslami banka üzerine yaptığı çalışmada içerik analizini kullanmıştır. Bu içerik analizinde işletmelerin kurumsal sosyal sorumluluk performanslarını 10 boyut üzerinden analiz ederken elde ettiği sonuçları işletmelerin kârlılıklarını temsil eden ROA ve ROE değişkenleri ile karşılaştırmıştır. 2010-2012 yılları arasında kapsayan panel veri analizi sonucunda işletmelerin kârlılıkları ile kurumsal sürdürülebilirlikleri arasında istatistiki açıdan anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Mohd Nor ve Hashim (2015), Malezya'daki 11 İslami bankacıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanarak İslami bankaların kurumsal sosyal sorumluluk ve kurumsal sürdürülebilirlik boyutlarını keşfetmeyi amaçlamışlardır. Çalışma söz konusu bankaların bazı Kurumsal sosyal sorumluluk projeleri gerçekleştirdikleri ancak bunların toplumun geneline yayılan bir etkiye sahip olmadığını ortaya koymuştur. Meutia ve Febrianti (2017), Endonezya ve Malezya'daki 14 İslami bankaya ait 2010-2014 yıllarını kapsayan çalışmalarında bankaların yıllık sosyal sorumluluk açıklamalarını incelemişlerdir. Yazarlar söz konusu çalışmalarında İslami sosyal raporlama indeksini kullanmışlardır. İçerik analizinin kullanıldığı çalışma sonucunda Endonezya'nın İslami sosyal raporlama seviyesinin Malezya'dan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Khattak (2021), 13 ülkede yer alan bankaların 2007-2016 yıllarını kapsayan verileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında sürdürülebilirlik performansının finansal performans üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışma yüksek sürdürülebilirlik uygulamasına sahip bankaların daha iyi performans eğiliminde olduğunu ortaya koymuştur. Çalışma ile elde edilen bulgular ışığında sürdürülebilirlik uygulamalarının raporlanması ya-

nında ilgili faaliyetlerin bankalar tarafından pazarlanması ve yönetilmesinin bankalara değer katacağı öne sürülmüştür. Dolayısı ile sürdürülebilir yatırımların bankalar açısından bir zorunluluk değil bir kazanç aracı olarak görülmesi önerisinde bulunulmuştur.

Yukarıda uluslararası alanda yayınlanmış çalışmalar listelenmiştir. Bu çalışmalar incelendiğinde görüleceği üzere İslami bankacılık esaslarına göre faaliyette bulunan bankalar üzerindeki çalışmalar oldukça yenidir. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Türkiye’de ise kurumsal sürdürülebilirlik ve finansal performans ilişkisini inceleyen çalışmalar genellikle BİST’de işlem gören işletmeler ve geleneksel bankalar üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmalardan literatürde öne çıkanlardan bazıları aşağıda sıralanarak açıklanmıştır.

Önder (2017), BIST sürdürülebilirlik endeksinde yer alan ve almayan işletmelerin verilerini kıyaslayarak yaptığı çalışmasında işletmelerin Sürdürülebilirlik Endeksinde yer almalarının kârlılıkları üzerinde etkisini olmadığı sonucuna varmıştır. Yazar söz konusu sonucun nedenini kurumsal sürdürülebilirlik endeksinin ve kurumsal sürdürülebilirlik uygulamalarının Türkiye’de yeni yeni gelişmeye başlamasına bağlamıştır. Özçelik ve Öztürk (2014), Türkiye’de 2011 yılında sürdürülebilirlik raporlaması yapan beş bankaya ait verileri kullanarak gri ilişki analizi yöntemiyle değerlendirme yapmışlardır. Bu çalışmada söz konusu bankaların ekonomik, çevresel ve sosyal performansları ölçülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre sürdürülebilirlik performansları açısından TSKB birinci sırada yer alırken, Garanti Bankası ikinci Akbank ise üçüncü sırada yer almaktadır. Gerekan ve Bulut (2018), çalışmalarında Türkiye’de 2015 yılında sürdürülebilirlik raporu yayımlayan bankalara ait sürdürülebilirlik raporlarını incelemişlerdir. Çalışmada sürdürülebilirliğin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını kapsayacak şekilde niceliksel ve niteliksel açıdan söz konusu bankaların raporları incelenmiştir. Çalışma sonucunda sürdürülebilirlik puanlamasında Yapı kredi birinci sırada yer alırken Akbank ikinci sırada yer almıştır. Aras, Tezcan ve Kutlu Furtuna (2016), yaptıkları çalışmada katılım bankaları ile geleneksel bankaların sürdürülebilirlik performanslarını karşılaştırmışlardır. Türkiye’de 2013 yılında sürdürülebilirlik raporu yayınlayan tüm bankaların verilerinin kullanıldığı çalışmada bankaların sürdürülebilirlik boyutları bazında aldıkları puanlar arasında belirgin bir fark olmadığı ortaya konulmuştur. Şendurur ve Temelli (2018), Türkiye’deki geleneksel ve katılım bankalarına ait 2016 yılı faaliyet raporlarında yer alan sosyal ve çevresel açıklamalarına bakarak hesapladıkları sürdürülebilirlik puanları ile aktif büyüklük, ülke menşei, sahiplik yapısı, kaldıraç oranı, likidite, kârlılık ve yaş değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir.

Çalışma ile elde edilen sonuçlara göre geleneksel bankaların sürdürülebilirlik puanları açısından katılım bankalarına göre üstün oldukları ortaya çıkmıştır.

Yukarıda sıralanan Türkiye kaynaklı çalışmalar incelendiğinde görülebileceği üzere Türkiye’de katılım bankalarına yönelik kurumsal sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu sınırlı çalışmalardan elde edilen sonuçlar ise Türkiye’de katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirliklerinin geleneksel bankalara kıyasla oldukça düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca işletmeler ve geleneksel bankaları örneklem olarak gerçekleştirilen kurumsal sürdürülebilirlik ve finansal performans ilişkisine yönelik çalışmaların katılım bankaları özelinde yapılmadığı görülecektir. Bu çalışma ile literatürde yer alan bu boşluk giderilmeye çalışılmıştır.

4. Model Veri ve Yöntem

Katılım bankalarının sürdürülebilirlik uygulamalarına etki eden finansal göstergeleri inceleyerek literatürde yer alan eksikliği gidermek üzere gerçekleştirilecek analiz için Türkiye’de faaliyette bulunan 5 katılım bankası⁴ örneklem olarak alınmıştır. Çalışmada 2015-2020 dönem aralığındaki yıllık veriler kullanılacaktır. Örneklem döneminin belirlenmesinde dengeli panel veri modeli için en yüksek kesit ve toplam gözlem sayısının belirlenmesi etkili olmuştur.

Katılım bankalarının sürdürülebilirlik uygulamaları ile ilgili veriler yıllık faaliyet raporlarının incelenmesi ile elde edilecektir. Ayrıca finansal tablolarından da finansal performans göstergeleri elde edilecektir. Dolayısı ile çalışmada kullanılan veriler bankaların kamuoyuna açıklamış olduğu veriler üzerinden gerçekleştirilecektir. Bu çalışmanın objektif ve tekrardan sınıranabilir bir yapı kazanmasını sağlamaktadır.

4.1. Modelin Tanımlanması

Katılım bankalarının sürdürülebilirlik performansları üzerinde etkili olan finansal performansları göstergelerinin panel veri yöntemi kullanılarak inceleyecek model Eşitlik 1’te gösterilmektedir.

$$SUR_{it} = AKTK_{it} + TKTA_{it} + VKPT_{it} + LnBUY_{it} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

Eşitlik 1’de yer alan değişkenleri şu şekilde tanımlamak mümkündür:

SUR değişkeni “i” katılım bankasının “t” zamanındaki kurumsal sürdürülebilirlik puanını göstermektedir. Bu puan hesaplanırken Aras vd. (2016)

⁴ 2015-2020 yılları arasında Türkiye’de 6 katılım bankası faaliyette bulunmaktadır. Bu bankalar Albarka Türk, Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Vakıf Katılım Bankası, Ziraat Katılım Bankası ve Türkiye Emlak Katılım Bankası’dır. Türkiye Emlak Katılım Bankası 2019 yılında kurulduğu ve 2015-2020 yılı olarak belirlenen örneklem döneminde eksik verisi bulunması nedeniyle örneklem dışında bırakılmıştır.

tarafından yapılan çalışmadan temel alınmıştır. Söz konusu çalışmada da kullanılan Bankacılık Sektörü Kurumsal Sürdürülebilirlik Göstergeleri Kriter Listesinde Ekonomik başlığı altında 4, Çevre başlığı altında 21 ve Sosyal başlığı altında 44 olmak üzere toplamda 69 kriter yer almaktadır. Çalışmaya listede yer alan diğer finansal ve yönetsel sürdürülebilirlik açıklamaları dahil edilmemiştir. Bankacılık Sektörü Kurumsal Sürdürülebilirlik Göstergeleri Kriter Listesinde (BSKSGL) yer alan kriterler katılım bankasının faaliyet raporlarında taranarak araştırılmıştır. BSKSGL’de yer alan her unsur için 1, yer almayan her unsur içinde 0 verilerek bankaların sürdürülebilirlik puanının hesaplanması amacıyla ham veri elde edilmiştir. Elde edilen bu ham veri toplam kriter sayısı olan 69’a bölünerek katılım bankalarının sürdürülebilirlik puanı hesaplanmıştır.

AKTK değişkeni “i” katılım bankasının “t” zamanındaki aktif kârlılığını göstermektedir. AKTK aktif kârlılığı değişkeni, katılım bankasının net kârının toplam aktife bölünmesiyle hesaplanmıştır. Bu oran aktiflere yapılan toplam yatırımın ne ölçüde kâr getirdiğini, dolayısı ile katılım bankasının mevcut aktiflerini etkin kullanıp kullanmadığını gösteren bir orandır (Aydın, 2017, s. 40). TKTA değişkeni “i” katılım bankasının “t” zamanındaki toplam krediler/toplam aktif oranını göstermektedir. Katılım bankalarının finansal piyasalarda kullandığı fon miktarının artması ile kârlılığının artacağı beklenmektedir. Fakat bu beklenti bankanın güvenilirliği düşük müşteri riskine girmemesi durumunda geçerli olabilecektir. Çünkü kullandığı fonların takibe düşme oranı bir üst oranda anlatıldığı gibi artarsa bankanın kârlılığı azalabilecektir (Taşkın, 2011, s. 294). VKPT değişkeni “i” katılım bankasının “t” zamanındaki vergi öncesi kâr/pasif toplamı oranını ifade etmektedir. VKPT, ekonomik rantabilite oranı olarak da isimlendirilmektedir. Katılım bankasının toplam kaynaklarını hangi düzeyde kârlı kullandığını göstermektedir. Diğer bir ifade ile söz konusu oran bankanın fonlarının getirisini ölçme amacıyla kullanılmaktadır (Alper ve Biçer, 2017, s. 341). LnBUY değişkeni “i” katılım bankasının “t” zamanındaki toplam aktiflerini göstermektedir. Söz konusu değişken doğal logaritması alınarak modelde kullanılmıştır. Büyüklük değişkeni bankaların içinde bulunduğu piyasada ölçek ekonomilerinden faydalanıp faydalanmadığını tespit etmek için kullanılan bir değişken olarak görülmektedir. Bu alandaki literatür incelendiğinde büyüklük değişkeninin genellikle aktif büyüklüğü, öz sermaye veya toplam mevduat üzerinden hesaplandığı görülmektedir LnBUY değişkeni dışında kullanılan değişkenler katılım bankalarının kârlılığı ve kredileri ile ilgili finansal göstergelerini ifade etmektedir. Söz konusu değişkenler farklı çalışmalarda katılım bankalarının finansal performansını ölçmek için kullanılmıştır. Esmer ve Bağcı (2016), Önal ve Mat

(2017), Gündoğdu (2018) ile Karcıoğlu vd. (2018) çalışmalarından birkaçına örnek olarak gösterilebilir. LnBUY değişkeni ise kontrol değişkeni niteliğindedir. Büyüklük değişkenini kontrol değişkeni olarak kullanan çalışmalara Sakınç (2015) ve Astarlıoğlu (2017) örnek gösterilebilir. Alp vd. (2010), Çetenak (2015), Anbar ve Değer (2011), Akpınar ve Akpınar (2017) çalışmalarında, bu çalışmada olduğu gibi büyüklük değişkenini toplam aktiflerin doğal logaritması ile hesaplanmıştır.

5. Bulgular

Eşitlik 1’te yer alan ve katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirlikleri üzerinde etkili olan finansal göstergelerin incelendiği modelin analiz sonuçlarına geçmeden önce söz konusu modelin tanımlayıcı istatistiklerine yer verilecektir. Modelde yer alan değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 1’de raporlanmaktadır.

Tablo 1. Modelin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma	En Düşük	En Yüksek
SUR	0,621	0,1997453	0	0,956
AKTK	1,063	1,016	0,12	6,111
TKTA	62,338	136,749	0	79,95
VKPT	1,324	1,277	0,17	7,639
LNBUY	17,21	1,108	13,66	18,841

Tablo 1’de yer alan değişkenlerden SUR değişkeninin ortalama değeri 0,621 olduğu görülmektedir. Bu değişken hatırlanacağı üzere modelin bağımlı değişkeni olan katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirliklerini gösteren değişkendir. Yine hatırlanacağı üzere söz konusu değişken tanımlanırken değerlerin 1’e yaklaşması katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirliklerinin artacağı anlamına geldiği ifade edilmiştir. Bu değişkenin ortalama değerinin 0,621 olarak bulunması örnekleme yer alan katılım bankalarının ortanın üstü bir kurumsal sürdürülebilirliğe sahip olduğu ifade edilebilir.

AKTK aktif kârlılığının ortalama değerleri sırası ile 1,063’tür. Dolayısı ile örnekleme yer alan katılım bankalarının söz konusu örneklem döneminde aktiflerini verimli bir şekilde kullandığı ifade edilebilir. Benzer bir durum vergi öncesi kârın pasiflere oranını gösteren VKPT değişkeninde de görmek mümkündür. Örnekleme yer alan katılım bankalarının söz konusu değişkendeki ortalama değerleri 1,324’tür. Bu oran oldukça verimli bir durumu işaret etmektedir.

Toplam kredilerin toplam aktiflere oranını TKTA değişkeninde örnekleme için ortalama değeri 62,338’dir. Söz konusu oran örnekleme yer alan katılım bankalarının aktiflerinin çok üzerinde bir kredi kullandıklarını işa-

ret etmektedir. Bu durum katılım bankalarının kredi verirken kullandıkları yöntem nedeniyle bu şekilde yüksek olduğu ifade edilebilir. Modelin kontrol değişkeni niteliğinde olan LnBUY değişkeninin ortalama, en yüksek ve en düşük değerleri sırası ile 17,21, 13,66 ve 18,841'dir. LnBUY değişkeni modelde bankaların büyüklük düzeylerini göstermek için toplam aktiflerin doğal logaritması alınarak kullanılmıştır. Bankalar arasında ve diğer değişkenler arasındaki marjların uyumlaştırılması için söz konusu değişken modelde doğal logaritması alınarak kullanılmıştır. Bu nedenle söz konusu değişkenin tanımlayıcı istatistiklerinin yorumlanması diğer değişkenler gibi yapılamamaktadır. Tablo 1'de katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirlikleri üzerinde etkili olan finansal performans göstergelerinin tanımlayıcı istatistikleri verildikten sonra sıra söz konusu modelin analizine gelmiştir. Fakat söz konusu modelin analizine geçmeden önce panel veri analizinin varsayımlarının geçerliliğinin test edilmesi gerekmez. Bunun içinde öncelikle Eşitlik 1'deki model için havuzlanmış veri (klasik model), rassal etkiler ve sabit etkiler tahmincilerinden hangisinin geçerli olduğu araştırılmalıdır.

Tablo 2. Tahminciler Arasında Karar Vermek İçin Yapılan Testler

	TYZESE	TYBESE	TYBEEÇO	TYZEEÇO	IYEÇO
F İstatistiği	0,984	31,596			
Ki-Kare			34,083	0,000	34,083
Olasılık Değeri	0,4516	0,001	0,001	1,000	0,001
Score Testi Sigma	5574,38	Score Testi Olasılık Değeri			0,001

Tablo 2'de havuzlanmış veri (klasik model), rassal etkiler ve sabit etkiler tahmincilerinden hangisinin geçerli olduğuna ilişkin yapılan testlerin sonuçları gösterilmektedir. Bu tabloda ilk önce hem kesit hem de zaman etkilerinin birlikte bulunduğu iki yönlü modelin geçerliliği araştırılmıştır. Tablo 2'de yer alan IYEÇO (İki Yönlü En Çok Olabilirlik Testi) testinin olasılık değeri 0,001'dir. Bu durumda söz konusu model için H_0 hipotezi reddedilmekte ve kesit ve zaman etkilerinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Fakat bu sonuç kesit ve zaman etkilerinin tek yönlü incelendiği testler ile doğrulanmalıdır. Tablo 2'de TYBESE (Tek Yönlü Birim Etkileri Sabit Etkiler) ile TYZESE (Tek Yönlü Zaman Etkileri Sabit Etkiler) testler F testi ile gerçekleştirilmiştir. TYBEEÇO (Tek Yönlü Birim Etkiler En Çok Olabilirlik) ile TYZEEÇO (Tek Yönlü Zaman Etkiler En Çok Olabilirlik) testleri en çok olabilirlik üzerinden yapılan testlerdir. Birim etkileri inceleyen TYBESE'nin ve TYBEEÇO'nun olasılık değerleri 0,001'dir. Bu iki testin olasılık değerleri %1 istatistiki önem düzeyinde anlamlılığı göstermektedir. Bu sonuçlar birim etkilerin olduğunu ve klasik (havuzlanmış veri) modelin sabit etkiler modeli karşısında geçer-

li olmadığını ortaya koymuştur. TYZESE ile TYZEEÇÖ testlerinin olasılık değerleri ise %10 istatistiki önem düzeyinde dahi anlamlı değildir. Dolayısı ile bu iki testin sonucu zaman etkilerinin bulunmadığını ve klasik modelin sabit etkiler modeli karşısında geçerli olmadığını ortaya koymaktadır. Score testinin olasılık değeri ise 0,001'dir. Bu sonuç %1 istatistiki önem düzeyinde anlamlılığı göstermektedir. Score testi, Breusch-Pagan LM testi yerine düşük örneklerde klasik modeli tesadüfi etkiler modeli karşısında test etmek için kullanılmaktadır. Score testinin olasılık değerinin istatistiki açıdan anlamlı çıkması birim etkilerin standart hatalarının sıfıra eşit olduğu H_0 hipotezini test etmektedir. Elde edilen sonuç diğer sonuçlar ile uyumlu bir şekilde H_0 hipotezinin reddedilerek birim etkinin varlığına işaret etmektedir. Tablo 2'de ortaya konan sonuçlar özetlenecek olursa Eşitlik 1'de yer alan model için tek yönlü birim etkilere sahip olduğunu ifade edilebilir. Birim etkinin varlığının kanıtlanması ve klasik (havuzlanmış) modelin tercih dışı bırakılmasından sonra sabit etkiler ve tesadüfi etkiler modellerinden hangisinin geçerli olduğuna karar verebilmek için Hausman testi yapılmış ve sonuç Tablo 3'te raporlanmıştır.

Tablo 3. Hausman Testi

Hipotez	Test Adı	Test İstatistiği	Olasılık Değeri
$H_0: \sigma_u^2 = 0$	Hausman Testi	21,44	0,0003
$H_1: \sigma_u^2 \neq 0$			

Tablo 3'te raporlanan Hausman Testi istatistiği 21,44'tür. Söz konusu testin olasılık değeri 0,0003 olarak bulunmuştur. Olasılık değeri %1 istatistiki önem düzeyinde anlamlılığı göstermektedir. Bu testin istatistiki açıdan anlamlı çıkması, parametrelerin arasındaki fark sistematik değildir, şeklinde kurulan H_0 hipotezinin reddedilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Dolayısı ile sabit etkiler tahmincisinin daha etkin olduğu ifade edilebilir.

Eşitlik 1'de yer alan modelin varsayımlarının test edilmesinde ve modelin tahmininde sabit etkiler tahmincisinin kullanılmasının belirlenmesinden sonra artık temel varsayımların test edilmesine geçilebilir. Panel veri analizi gerçekleştirilirken otokorelasyon, değişen varyans ve birimler arası korelasyon sorunları incelenmelidir. Bahse konu olan sorunların varlığı analiz ile elde edilecek katsayıların yanlı ve tutarsız olmasına neden olabilir. Sabit etkiler tahmincisinde değişen varyans sorununu incelemek için değiştirilmiş Wald testi, otokorelasyonun tespit edebilmek için ise Baltagi-Wu Yerel En İyi Değişmez (LBI) Testi ile Bhargava, Franzini ve Narendranathan Durbin Watson testleri literatürde sıklıkla kullanılmaktadır. Bu çalışmada bu testler kullanılmıştır. Eşitlik 1'de yer alan modelde kesit değeri (banka) 5, zaman değeri ortalama

6'dır. Dolayısı ile $T > N$ durumu söz konusu olması nedeniyle kesit bağımlılık için Breusch-Pagan CDLM Kesit Bağımlılık Testi yapılmıştır (Yalçınkaya ve Kaya, 2017, s. 6). Elde edilen sonuçlar Tablo 4'te raporlanmıştır.

Tablo 4. Panel Veri Analizinin Temel Varsayımlarının Testi

Hipotez	Test Adı	Test İstatistiği	Olasılık Değeri
H_0 : Otokorelasyon yok	Baltagi – Wu LBI Testi	1,701	Test İstatistiği < 2 ise otokorelasyon önemlidir.
H_1 : Otokorelasyon Var	Bhargava, Franzi ve Narendranathan'ın DW Testi	2,155	
H_0 : Sabit Varyans	Değiştirilmiş Wald Testi	35,35	0,0001*
H_1 : Değişen Varyans			
H_0 : Kesit Bağımlılık Yok	Breusch-Pagan CDLM Testi	7,084	0,7175
H_1 : Kesit Bağımlılık Var			

Tablo 4'te değişen varyans sorununu incelemek için değiştirilmiş Wald testi, kesit bağımlılık sorunu tespit edebilmek için ise Breusch-Pagan CDLM Testi ve otokorelasyonu tespit edebilmek için ise Baltagi-Wu Yerel En İyi Değişmez (LBI) Testi ile Bhargava, Franzini ve Narendranathan Durbin Watson testlerinin sonuçları yer almaktadır. Otokorelasyon sorununun incelenmesi için yapılan testin sonuçları yer almaktadır. Baltagi-Wu Yerel En İyi Değişmez (LBI) Testi ile Bhargava, Franzini ve Narendranathan Durbin Watson testlerinin olasılık değerleri bulunmamaktadır. Bunun yerine literatürde kabul gördüğü şekilde 2'nin altında yer alan test istatistiklerinin otokorelasyonun varlığına işaret ettiği kabul edilecektir. Modelde otokorelasyon varlığını sınamak için ilk olarak yapılan Baltagi – Wu LBI Testinin istatistik değerinin 2'nin altında 1,701 olduğu görülmektedir. Dolayısı ile bu sonuç otokorelasyonun varlığına işaret etmektedir. Tablo 4'te modeldeki otokorelasyon varlığını sınamak için ikinci olarak yapılan Bhargava, Franzi ve Narendranathan'ın DW Testinin istatistik değerinin kritik değer olan 2'nin çok az üzerinde olduğu görülebilir. Otokorelasyonun varlığının analizin güvenilirliğini zedeleyeceği düşünülürse Baltagi – Wu LBI Testi'de göz önüne alınarak modelde otokorelasyon sorunu olduğu kabul edilecektir. Tablo 4'te panel veri analizinin bir diğer varsayımı olan değişen varyans sorununu sınamak için Değiştirilmiş Wald testi yapıldığı görülmektedir. Söz konusu testin istatistiği 35,55 olarak bulunmuştur. Olasılık değeri ise 0,0001'dir. Olasılık değeri %1 istatistikî önem düzeyinde anlamlılığı işaret etmektedir. Bu sonuç sabit varyans bulunmaktadır şeklinde kurulan H_0 hipotezinin reddedileceğini göstermektedir. Dolayısı ile modelde birimlere göre değişen varyans sorunu olduğu söy-

lenebilir. Panel veri analizinin sınanan son varsayımı olan kesit bağımlılığın testi için Breuch-Pagan CDLM testinin test istatistiği 7,084, olasılık değeri de 0,7175 olarak bulunmuştur. Olasılık değeri %10 istatistiki önem düzeyinde bile anlamlı değildir. Dolayısı ile elde edilen sonuç kesit bağımlılık yok şeklinde kurulan H_0 hipotezinin kabul edileceğini göstermektedir. Bu sonuca dayanarak modelde kesit bağımlılık problemi olmadığı söylenebilir. Tablo 4'teki sonuçlar özetlenmek gerekirse analiz için kurulan modelde otokorelasyon ve değişen varyans problemleri bulunmaktadır. Bu problemlerin varlığı yanlış ve hatalı tahminler üretilmesine neden olabilir. Bu sorunu aşmak için otokorelasyon ve değişen varyans problemlerine dirençli tahminler üreten analiz yöntemleri kullanılmalıdır. Literatürde otokorelasyon ve değişen varyans probleminin varlığında sıklıkla Arellano-Froot-Rogers tahmincisi kullanıldığı görülmektedir. Arellano-Froot-Rogers tahmincisi değişen varyans ve otokorelasyon sorunlarının varlığında bile tutarlı tahminler üretebilmektedir (Vergil ve Bahtiyar, 2017, s. 683). Bu nedenle bu çalışmada Arellano-Froot-Rogers tahmincisi kullanılacaktır.

Tablo 5'te Eşitlik 1'teki modelin değişen varyans ve otokorelasyon problemlerine dirençli Arellano-Froot-Rogers tahmincisi ve sabit etkiler yöntemi birlikte kullanılarak elde edilen sonuçları raporlanmaktadır.

Tablo 5. Modelin Analiz Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	Olasılık Değeri
<i>AKTK</i>	0,0959	0,0227	0,014**
TKTA	0,0010	0,0016	0,583
VKPT	-0,1107	0,0242	0,010*
LnBUY	0,0733	0,0227	0,032**
C	-0,6594	0,4448	0,212
Kesit G.: 5 Göz. Say: 30 R ² : 0,849 F-İst: 3113,37 Olasılık: 0,001*			

* ve** sırası ile %1 ve %5 istatistiki önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 5'te yer alan olasılık değerlerine göre AKTK, VKPT ve LnBUY değişkenlerinin istatistiki açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir. İstatistiki açıdan anlamlı çıkan değişkenlerden AKTK ve LnBUY değişkenleri %5 istatistiki önem düzeyinde anlamlı bulunmuşken, VKPT değişkeni %1 istatistiki önem düzeyinde anlamlıdır. TKTA değişkeni ise olasılık değerine göre istatistiki açıdan anlamlı bulunmamıştır.

İstatistiki açıdan anlamlı çıkan değişkenlerden VKPT değişkeninin katsayı değerinin işareti negatiftir. Negatif katsayı VKPT değişkeni ile SUR değişkeninin ters yönlü bir ilişkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. AKTK ve LnBUY değişkenlerinin katsayı değerlerinin işareti ise pozitiftir. Dolayısıyla bu değişkenler ile SUR değişkeni arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır.

SUR değişkeni üzerinde en fazla etkiye sahip olan değişken VKPT değişkeni iken pozitif ilişki içerisinde olan değişkenler arasında ise AKTK değişkeni en fazla etkiye sahip olan değişkendir. SUR değişkeni üzerinde en düşük etkiye LnBUY değişkeni sahiptir. Modelin R^2 değeri ve F-İstatistik değerinin olasılık değeri modelin genel olarak anlamlı ve iyi açıklama gücüne sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 5'te elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirmek gerekirse AKTK, VKPT ve LnBUY değişkenlerinde meydana gelebilecek artış yönlü 1 birimlik değişim SUR değişkenini sırası ile 0,0959, -0,1107 ve 0,0733 birim etkilemektedir.

6. Sonuç

Bu çalışmada Türkiye'deki katılım bankalarının sadece kurumsal sürdürülebilirlik puanları hesaplanmayıp, kurumsal sürdürülebilirliklerini etkileyen finansal performans göstergeleri de incelenmiştir. Böylelikle Türkiye'deki bu alanda yer alan bir boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. Türkiye'deki katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirliklerine etki eden finansal performans göstergeleri incelenirken 2015-2020 yıllarına ait faal olan 5 katılım bankasının verileri panel veri analizi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda Türkiye'deki katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirlikleri üzerinde etkili olan üç adet finansal performans göstergesi tespit edilmiştir. Bu finansal performans göstergeleri sırası ile aktif kârlılığı (AKTK), Ekonomik rantabilite oranı (VKPT) ve banka büyüklüğü (LnBUY) değişkenleridir. Bu değişkenlerden sadece Ekonomik rantabilite oranı (VKPT) değişkeni kurumsal sürdürülebilirlik ile ters yönlü ilişkidir. İstatistiki açıdan anlamlı çıkan değişkenlerden Katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirlikleri üzerinde en yüksek etkiye sahip olan değişkenin Ekonomik rantabilite oranı (VKPT) olduğu görülmüştür. Bu oran arttıkça kurumsal sürdürülebilirlik uygulamaları azalmaktadır. Ekonomik rantabilite oranının kârlılığın yüksek olduğu katılım bankalarında, kurumsal sürdürülebilirliğin azaldığı görülmektedir. Bankaların kaynaklarıyla oluşturdukları kâr ifade eden bu oranın yükseldikçe sürdürülebilirlik puanlarının düşmesi bankaların sürdürülebilirlik uygulamalarını içselleştiremediklerini ifade edebilir. Mohd Nor ve Hashim de (2015) yapmış oldukları çalışmalarında Malezya'da da benzer sonuçlar bulmuşlardır. Katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirlikleri üzerinde etkisi olan ikinci finansal performans göstergesinin aktif kârlılık oranı (AKTK) olduğu tespit edilmiştir. Katılım bankalarında aktif kârlılık oranı (AKTK) ile sürdürülebilirlik puanları arasında Mallin ve diğerleri de (2014) yaptıkları çalışmada pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Yazarlar, bankaların net kâra ulaşılırken matrahtan indirime

konu olan giderlerin içinde kurumsal sürdürülebilirlik puanlarını yükseltecek giderlerin yer almasının söz konusu değişkeninin kurumsal sürdürülebilirlik üzerindeki etkisini açıklayabileceğini ileri sürmektedirler. Son olarak katılım bankalarının büyüklüğü ile kurumsal sürdürülebilirlik arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki belirlenmiştir. Beklendiği gibi katılım bankalarının büyüklüğünün artması uzun vadede kalıcı değer yaratmak isteyen katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirliğe ilgilerini de artırması beklenmektedir. Benzer bir ilişkiyi Khattak'ın (2021) çalışmasında da görülmektedir. Çalışmada araştırmacılar, bankaların güçlendikçe finansal performanslarını attırmak için daha fazla sürdürülebilirlik uygulamalarına katıldıklarını böylelikle sürdürülebilirlik faaliyetleri banka performansı üzerinde daha büyük bir etkiye sahip olma eğiliminde olduğunu tespit etmiştir.

Türkiye'deki katılım bankaları üzerine gerçekleştirilen bu çalışma ile ortaya konan sonuçlar katılım bankalarının gerek büyüklük gerekse de etkinlik olarak gelişmesi ile kurumsal sürdürülebilirliklerini arttıracaklarını ortaya koymaktadır. İşletmelerin sürdürülebilirlik uygulamalarını faaliyetlerine entegre etmesi ve kamuyla paylaşması, kamu nezdindeki itibarın artmasıyla birlikte marka değerlerinin yükselmesine, uzun vadede maliyet düşüşleri ile verimlilik ve kârlarının yükselmesine sebep olacaktır. Sürdürülebilir bir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için öncelikle politika yapıcıların bu kavramı içselleştirmeleri tüm paydaşlarla beraber sürdürülebilirliği faaliyetlerinin odak noktasına yerleştirmeleri gerekmektedir. Böylelikle küresel boyutta sürdürülebilir kalkınma için ihtiyaç duyulan finansmana erişimin yolu açılacaktır. Yapılacak yatırımlarda çevreye önem veren ekosisteme zarar vermeyen projelere fonların aktarılması sağlanacak ilgili sektörler desteklenecektir. Katılım bankalarının sürdürülebilirlikleri üzerinde etkili olan finansal performans göstergelerin incelendiği bu çalışma sonraki çalışmalara da yön gösterme potansiyeline sahiptir. İlerleyen yıllarda sektöre girecek yeni katılım bankalarının ortaya çıkması ile bu çalışmaya konulan analiz daha büyük örneklem üzerinden tekrarlanarak elde edilen sonuçlar kıyaslanabilir. Böylelikle sektörün göstermiş olduğu gelişim ve değişim analiz edilebilir. Ayrıca benzer dönem için geleneksel bankalar ile karşılaştırmalı bir analiz gerçekleştirilerek iki sektör arasındaki farklar ve benzerlikler ortaya konulabilir. Böylelikle katılım bankalarının rekabete girdiği paydaşları ile sağlıklı bir kıyaslama yapma imkânı kazanılabilir. Ayrıca katılım bankalarının kurumsal sürdürülebilirliklerinin kârlılıkları üzerinde bir etki yaratıp yaratmadığı sonraki çalışmalarda incelenerek bu çalışmada ortaya konan önerilerin yerine getirilmesinin etkileri incelenebilir.

Kaynaklar

- Akpınar, O. ve Akpınar, G. (2017). Finansal Başarısızlık Riskinin Belirleyicileri: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 9(4), 932-951.
- Alp, A., Ban, Ü., Demirgüneş, K. ve Kılıç, S. (2010). Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığın İçsel Belirleyicileri. *İMKB dergisi*, 12(46), 1-13.
- Alper, A. ve Biçer, E. B. (2017). Kamu Hastanelerinde Finansal Performansın Oran Analizi ile Ölçülmesi: Bir Kamu Hastanesi Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(2), 337-357.
- Anbar, A. ve Değer, A. (2011). Bankaların Türev Ürün Kullanım Yoğunluğunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (50), 77-94.
- Aras, G., Tezcan, N. ve Kutlu Furtuna, Ö. (2016). Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığında Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının Topsis Yöntemiyle Karşılaştırılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 27(81), 58-81.
- Aras, G., Tezcan, N. ve Kutlu Furtuna, Ö. (2018). Çok Boyutlu Kurumsal Sürdürülebilirlik Yaklaşımı ile Türk Bankacılık Sektörünün Değerlemesi : Kamu - Özel Banka Farklılaşması. *Ege Akademik Bakış*, 18(1), 47-62.
- Astarlıoğlu, M. (2017). Yerel Piyasa Koşullarının İhracat Performansı Üzerine Etkileri: Hollanda ve Türkiye'deki Kobiler Üzerine Kantitatif Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35(3), 1-18.
- Aydın, E. (2017). *Temel Analiz Yöntemiyle Hisse Senedi Değerlemesi ve BIST'te İşlem Gören Kimya Sektöründeki Şirketler Üzerine Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Boone, L. E. ve Kurtz, D. L. (1992). *Management*. New York: McGraw-Hill Education.
- Çetenak, E. H. (2015). Sahiplik Yoğunlaşmasının Firma Değeri Üzerine Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama," Maliye ve Finans Yazıları, *Maliye ve Finans Yazıları*, 1(104), 167-181.
- Dyllick, T. ve Hockerts, K. (2002). Beyond the Business Case for Corporate Sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11, 130-141.
- Esmer, Y. ve Bağcı, H. (2016). Katılım Bankalarında Finansal Performans Analizi: Türkiye Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 17-30.
- Friedman, M. (1970). The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits. *The New York Times Magazine*.
- Gençoğlu, F. (2021). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği Mutabakat Zaptı İmzaladı. *Anadolu Ajansı*. 29 Haziran 2021 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/birlesmis-milletler-kalkinma-programi-ve-turkiye-katilim-bankalari-birligi-mutabakat-zapti-imzaladi/2165215> adresinden erişildi.
- Gerekan, B. ve Bulut, E. (2018). Sürdürülebilir Sosyal Sorumlulukta Üç Boyutlu Raporlama: Türkiye'de Sürdürülebilirlik Raporu Yayınlayan Bankalar Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler Metinleri*, (1), 80-88.
- Gündoğdu, A. (2018). Türkiye'de Katılım Bankalarının Finansal Performansının Gri İlişki Analizi İle Ölçülmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 17. *UIK Öz*, 201-214.
- Jeucken, M. H. A. ve Bouma, J. J. (1999). The Changing Environment of Banks. *The Greening of Finance*, (27), 21-35.

- Karciođlu, R., Ağırman, E., Alpa, K., Yetim, A. ve Dayı, R. (2018). Kamu Sermayeli Katılım Bankaları ile Özel Sermayeli Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırılması. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 149–170.
- Khattak, M. A. (2021). Corporate Sustainability and Financial Performance of Banks in Muslim Economies: The Role of Institutions. *Journal of Public Affairs*, 21(1). doi:10.1002/pa.2156
- Mallin, C. A., Farag, H. ve Ow-Yong, K. (2014). Corporate Social Responsibility and Financial Performance in Islamic Banks. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 103, 21–38.
- Meutia, I. ve Febrianti, D. (2017). Islamic Social Reporting In Islamic Banking: Stakeholders Theory Perspective. *SHS Web of Conferences* içinde (ss. 1–8).
- Mohd Nor, S. ve Hashim, N. A. (2015). CSR and Sustainability of Islamic Banking: The Bankers View. *Jurnal Pengurusan*, 45, 73–81. doi:10.17576/pengurusan-2015-45-07
- Munasingle, M. (1993). *Environmental Economics and Sustainable Development* (World Bank.). Washington DC: The World Bank.
- Ömürbek, V., Aksoy, E. ve Akçakanat, Ö. (2017). Bankaların Sürdürülebilirlik Performanslarının Aras, Moosra ve Copras Yöntemleri ile Deđerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8(19), 14–32.
- Önal, S. ve Mat, M. (2017). Türkiye’deki Özel Katılım Bankalarının Üç Aylık Periyotlarla 2014-2016 Döneminde Kârlılıklarının Oran Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. *International Journal of Academic Value Studies*, 3(16), 87–94.
- Önder, Ş. (2017). İşletme Karlılığına Kurumsal Sürdürülebilirliğin Etkisi: BIST’te Bir Uygulama. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(4), 937–956.
- Özçelik, F. ve Avcı Öztürk, B. (2014). Evaluation of Banks’ Sustainability Performance in Turkey with Grey Relational Analysis. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (63), 189–210.
- Sakınç, İ. (2015). Doğrudan Yabancı Yatırım Kararlarının Belirleyicileri: Firma Düzeyinde Türkiye Uygulaması. *Verimlilik Dergisi*, (4), 7–25.
- Şendurur, U. ve Temelli, F. (2018). Türkiye’de Faaliyet Gösteren Geleneksel Bankalar ve Katılım Bankalarının Sürdürülebilirlik Açısından Karşılaştırılması. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(2), 330–346.
- Sobhani, F. A., Amran, A. ve Zainuddin, Y. (2012). Sustainability Disclosure in Annual Reports and Websites: A Study of Banking Industry in Bangladesh. *Journal of Cleaner Production*, 23(1), 75–85.
- Taşkın, F. D. (2011). Türkiye’de ticari bankaların performansını etkileyen faktörler. *Ege Akademik Bakış*, 11(2), 289–298.
- Unep Finance Initiative. (2020). UNEP FI. *United Nations Environment Programme – Finance Initiative*. 19 Haziran 2020 tarihinde <https://www.unepfi.org/banking/banking/> adresinden erişildi.
- Vergil, H. ve Bahtiyar, B. (2017). Ekonomik Büyüme Farklılıklarının Açıklanmasında Sosyal Sermayenin Etkisi: Güven Düzeyi Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(5), 673–686.
- Yalçınkaya, Ö. ve Kaya, V. (2017). Doğal İşsizlik Oranı mı Yoksa; İşsizlik Histerisi mi?: OECD Ülkeleri İçin Yeni Nesil Panel Birim Kök Testlerinden Kanıtlar. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(33), 1–18.